

30 fákta passiivlaš borgguheamis*

Goas lean doarvái guhkkín eret suovas, aman hearkut dan dearvvasvuodahehttehusaide?

- ▶ Rivttes dorvorádjii ii leat. Jos duhpáha sáhttá haksit, maiddá hearkun vahátlaš ávdnasiidda lea vejolaš.
- ▶ Muhtun dutkamušain ávžžuhuvvo unnimustá 10 mehtera gaska borgguheaddjii dearvvasvuodahehttehusaid garvimii. Mánáide ávžžuhuvvo guhkit gaska.

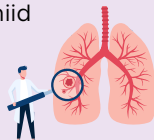
Duhpátsuovas leat badjel 7 000 ávnnasoasi, main badjel 60 hearkudit borasdávdi. Mánnggat ávnnasoasiin leat maiddá mirkkolaš kemikálat.

Váldde passiivlaš borgguheami roahkkadit sága vuollai:

- ▶ Muital borgguheaddjái, ahte suovva lea čájehuvvon leat mirkkolaš maiddá olbmui, gii lea bálddas. Jos sáhtát, muital makkár dávdamearkkaid dahje váttisvuodaid suova vuoignan dagaha dutnje alcet.
- ▶ Bivdde borgguheaddji váldit vuhtii olbmuid birrasis, ja borgguhit báikkis, gos borggutkeahces olmot eai dárbaš vuoignat suova.
- ▶ Jos vejolaš, vállje ráfálaš bottu ja leage konstruktiiiva. Čájet, ahte leat beroštuvvan iežat dearvvasvuoda lassín maiddá borgguheaddji dearvvasvuodas.

Passiivlaš borgguheami dearvvasvuodahehttehusat rávesolbmuide:

- ▶ Mánnggaid vuoignahatbuohcuvuodaid dávdamearkkat vearránit ja dikšodássedeaddu fuotnu.
- ▶ Akuhta badjevuoignanoalledávdamearkkat, allergiijalaš olmot leat hearkkit hehttehusváikkuhusaide.
- ▶ Ástmádávdamearkkat ja ástmádálkkodeami dárbu lassánit, eanet gohcinfítamat ja buohceviessodivššut. Dasa lassín njiedjan geahpesfunkšuvdnaárvvut ja lassánan vuoignahatoali reaktiivlašvuota.
- ▶ Lasiha riskka buohccát geahpesbaskudandávdi, ja dain geat dan buhčet, lasiha vearránanmuttuid.
- ▶ Dagaha geahpesborrasa ja lasiha raddeborasriskka.
- ▶ Lasiha čierggesvarrasuotnajápmiidda ja -buohcuvuodaid ja raddeboaldadáhtadávdamearkkaid, heajuda čierggesvarrasuotnadávdda dain, geat juo buhčet dan.

***Passiivlaš borgguheami =** borggutkeahces olmo hearkun duhpátsuova vahátlaš buollinbuktagiidna nuppi borgguhettiin. Jearaldat lea juogo duhpáha buolli geažis boahhti suovas (siidorávnngi suovva) dahje borgguheaddji olggosbossun suovas (váldorávnngi suovva). Mánnggaid vahátlaš ávdnasiid doallu lea stuorát siidorávnngi suovas, vaikko suovva gal dábálaččat láivu beasadettiin stuorát sadjái.

Suovvabáhu = ávnnasoasit, mat duhpátsuovas darvánit borgguheaddji liikki ja biktasiid lassín bajildusmateriálaide, tekstiillaide ja latnjagavdnjii. Appa vuodalaš čorgenge jávkat suovvabázuid ollásit. Suovvabáhu vahátlaš ávdnasat besset manjá oddasit áibmui ja sáhttet darvánit bajildusain daidda guoskkahettiin.

Váldde passiivlaš borgguheami roahkkadit sága vuollai:

- ▶ Muital borgguheaddjái, ahte suovva lea čájehuvvon leat mirkkolaš maiddá olbmui, gii lea bálddas. Jos sáhtát, muital makkár dávdamearkkaid dahje váttisvuodaid suova vuoignan dagaha dutnje alcset.
- ▶ Bivdde borgguheaddji váldit vuhtii olbmuid birrasis, ja borgguhit báikkis, gos borggutkeahtes olbmot eai dárbbáš vuoignat suova.
- ▶ Jos vejolaš, vállje ráfálaš bottu ja leage konstruktiiiva. Čájjet, ahte leat beroštuvvan iežat dearvvasvuoda lassin maiddá borgguheaddji dearvvasvuodas.

Mánát leat erenoamáš hearkkit suovvabázuide.** Sii leat

lagaskontávttas duolva bajožiidda, go stohket láhttis ja cogget diŋggaid njálbmásis. Askkis orrun ja eará lagaskontávttat borgguheaddji lagasolbmuiguin ja dikšuiguin lasihit hearkkuma.

Áhpehisvuodaáigásaš hearkkuma váikkususat mánnái:

- ▶ Riska vuollegaš riegá-dandeddui lassána.
- ▶ Ovdaláigge riegádeami riska lassána 1,57-geardásažžan.

Mánát leat hearkkit duhpátsuova dearvvasvuodahehttehusaide, go:

- ▶ Vuoignanorgánavuogádaga ja ealačoahki immunologalaš ja fysiologalaš čálgan lea gaskan.
- ▶ Mánát vuigŋet dávjjit ja sisavuoigŋangeassu deaddoovttadaga nammi lea stuorát, mii lasiha hearkkuma meari.
- ▶ Vuoivasa metabola ja eará buhtistanmekanismat leat ain čálggakeahhtá, nu ahte vahátlaš ávdnasat jávket ealačoahkis hihtásut.

Passiivlaš borgguheami dearvvasvuodahehttehusat mánáide:

- ▶ Vuolleuvuoignanoalleinfekšuvnnaid riska badjel 1,5 geardásaš. Duhpátsuovva heajuda immunologalaš bealuštanmekanismmaid, vahágahttá spáhččoguoigga doaimma ja vuoignahaga epitela → bakteraid giddaneapmi šaddá álkibun.
- ▶ Eanet akuhta geahpesbohccinfekšuvnnaid, bronkiolihtat, RSV-infekšuvnnaid ja geahpesboaldáhagat.
- ▶ Alibut riska kronihkalaš gaskabealljeinfekšuvdnii, liibmabealljái ja akuhta gaskabealljeinfekšuvdnii. Duhpátsuovva heajuda bealljeorriid spáhččoguoigadoaimma ja dagaha bealljebohcci doaibmaheaduštusaid, mat bohtet šliiveasi bohtaneamis.
- ▶ Maiddá kronihkalaš vuoignanoalledávdamearkkaid riska lea alit.
- ▶ Buohccánriská ástmái lea alit erenoamážit vuollet skuvlaahkásaččain (sullii 30 %), muhto maiddá boarrásut mánnáin.
- ▶ Ástmá buohcci mánnáin leat eambo dávdamearkkat ja ástmá-dohppehallamat.
- ▶ Gietkkajápmínriská measta duppalastá.
- ▶ Váikkususat váibmo- ja varrajohtindávddaide álget vejolaččat juo mánnávuodas. Borgguheaddji vanhemiid mánnáin lea fuonit vara buoideprofila earáide veardidettiin.

